

самооцінки особистих досягнень на відповідному етапі діяльності. Отож, головна функція портфоліо полягає в систематизації досягнень, яке не є самоціллю, а дає можливість відслідковувати динаміку росту, визначати прогресивні та регресивні тенденції у контексті реалізації програми розвитку, окремого її етапу.

Головне – щоб у студента формувалось переконання, що він працює не на когось (зовнішнього оцінювача), а «на себе», на свій майбутній професійний успіх, конкурентоспроможність у сфері соціальних послуг.

Література

1. Opaliuk T.L. Individual trajectory of the professional self-development of the future social worker. Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes / eds.: M. Gawron-Łapuszek, Y. Suchukova ; Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts University of Technology. Katowice, 2021, p. 520-528

2. Опалюк Т.Л. Професійна компетентність майбутнього соціального працівника: особливості структурної організації. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Серія: соціально-педагогічна / за ред. Л.П. Мельник, В.І. Співака. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А.С., 2020. Вип. XXXIV. С.174-184.

УДК 364.4(378)

Анастасія ПОПОВА
Бердянський державний педагогічний університет

ГЛОБАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В КОНТЕКСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ

Проблема стандартизації змісту освіти у сфері соціальної роботи є важливою складовою розвитку фаху відповідно до світових стандартів професії. Особливо, цей процес актуалізується у період активної євроінтеграції, що

передбачає інтернаціоналізацію змісту освіти, і у соціальній роботі та системі професійної підготовки соціальних працівників, зокрема. Тому, важливим є вивчення та аналіз глобальних стандартів професійної підготовки соціальних працівників з метою визначення їх ролі на українську освітню практику задля виокремлення ключових напрямів розвитку та удосконалення вітчизняних професійних та освітніх стандартів відповідної галузі.

У липні 2014 року Міжнародна Федерація Соціальних Працівників (International Federation of Social Workers (IFSW) і Міжнародна Асоціація Шкіл соціальної роботи (International Association of Schools of Social Work, (IASSW) оновили міжнародне визначення соціальної роботи, у якому зазначено, що «Соціальна робота – це базована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей. Центральне місце в соціальній роботі посідають принципи соціальної справедливості, прав людини, колективної відповідальності і поваги до різноманітності» [2]. Відповідно до ідеї цих професійних організацій, метою цього визначення є стандартизація основного розуміння фаху та відтворення його у змісті професійної підготовки соціальних працівників.

Формулювання нового визначення активізувало процес оновлення *Глобальних стандартів освіти та професійної підготовки в галузі соціальної роботи* (Global Standards for Social Work Education And Training) з метою інтеграції змін в цих документах та відображення останніх подій в глобальній перспективі соціальної роботи. Нова редакція *Глобальних стандартів освіти та професійної підготовки в галузі соціальної роботи* затверджена у 2019 році після колективного процесу їх обговорення та узгодження, який тривав 18 місяців і включив відгуки від 125 країн, представлених 5 регіональними асоціаціями та приблизно 400 університетами та організаціями підвищення кваліфікації у сфері соціальної роботи [4].

Основними цілями оновлених Глобальних стандартів є: 1) забезпечення узгодженості та послідовності у наданні освіти з соціальної роботи, цінуючи різноманітність, справедливість та залучення усіх зацікавлених сторін; 2)

забезпечення відповідності освіти із соціальної роботи цінностям та політиці професії, сформульованим Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи та Міжнародною федерацією соціальних працівників; 3) соціальний захист персоналу, студентів та користувачів послуг, залучених до навчального процесу; 4) забезпечення того, щоб наступне покоління соціальних працівників мало доступ до якісного навчання, можливостей, які також включають знання про соціальну роботу, що випливають з досліджень, досвіду, політики та практики; 5) розвиток співпраці та обмін знаннями між різними школами соціальної роботи, а також між освітою, практикою та дослідженнями у сфері соціальної роботи; 6) підтримка шкіл соціальної роботи задля їх процвітання, забезпечення ресурсами, інклюзивним середовищем для викладання та навчання [3].

Глобальні стандарти спрямовані на те, щоб охопити як універсальність цінностей соціальної роботи, так і різноманітність, яка характеризує професію, через систематизацію та популяризацію набору стандартів – обов'язкових та бажаних компонентів трьох загальних сфер: школа (навчальні та управлінські питання), люди (викладачі, співробітники, студенти, клієнти соціальної роботи) та професія, фах (фахові принципи та цінності) [3].

Стандарти компоненту «Школа» наголошують на важливості дотримання у змісті програм цінностей та етичних принципів соціальної роботи, прав та інтересів людей, залучених до всіх аспектів реалізації освітніх програм і послуг (включаючи студентів, викладачів і користувачів послуг). Програма має відповідати вимогам професійних цілей, визначених на національному та/або регіональному/міжнародному рівнях та відповідати місцевим, національним та/або регіональним/міжнародним потребам та пріоритетам розвитку. А навчальний план повинен відображувати основні знання, процеси, цінності та навички професії соціальної роботи, які застосовуються в контексті конкретних реалій. Програми мають бути спрямовані на розвиток навичок критичного мислення та наукових міркувань, відкритості до нового досвіду та парадигм та відданості навчанню протягом усього життя, а також ґрунтуватися на принципах прав людини та прагненні до справедливості, відображати потреби, цінності та

культуру відповідних груп населення. Акцентується увага і на змісті навчання, який має складатися із завдань, складність яких відображує специфіку фаху, практичної підготовки (щонайменше 25 % від загальної навчальної діяльності) і інтеграції дослідницької та наукової діяльності задля підготовки студентів до етичної, компетентної та ефективної професійної діяльності.

Компонент Глобальних стандартів «Люди» виходить із того, що освітні програми із соціальної роботи утворюють динамічну інтелектуальну, соціальну та матеріальну спільноту. Ця спільнота повинна гуртувати разом студентів, викладачів, адміністративний персонал та користувачів послуг, котрі об'єднують свої зусилля задля розширення можливостей для навчання, професійного та особистого розвитку. Принагідно слід зауважити, що від освітніх програм очікується активне залучення користувачів послуг (клієнтів соціальної роботи, представників вразливих груп та громад). Задля цього школи повинні: включати права, погляди та інтереси користувачів послуг, а також ширших спільнот до розробки освітніх програм та їх реалізації; розробити активну, випереджальну стратегію щодо сприяння залученню користувачів послуг до всіх аспектів проектування, планування та реалізації освітніх програм; забезпечити обґрунтоване коригування програми задля сприяння участі користувачів послуг. Школи також мають прагнути створювати можливості для особистого та професійного розвитку користувачів послуг, які беруть участь в освітній програмі.

Компонент Глобальних стандартів «Професія» визначає, що усі школи соціальної роботи (тобто заклади освіти, що здійснюють підготовку соціальних працівників) є членами глобальної професійної та академічної спільноти, тому повинні мати тісні офіційні взаємовідносини з представниками та ключовими зацікавленими сторонами професії соціальної роботи, включаючи регуляторні органи та національні й регіональні асоціації практики та освіти соціальної роботи задля реалізації можливості робити внесок і отримувати користь від розвитку науки, практики та політики на національному та глобальному рівнях. До того ж, у розділі акцент зроблений на тому, що цінності, етика та принципи соціальної роботи є основними компонентами професії, школи повинні постійно

забезпечувати: (а) дотримання Глобальних етичних принципів та стандартів, затверджених Міжнародною федерацією соціальних працівників та Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи; (б) дотримання національних та регіональних кодексів етики; (с) дотримання Глобального визначення соціальної роботи, затвердженого Міжнародною федерацією соціальних працівників та Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи [3]. Оскільки, чітке усвідомлення цінностей, принципів та етичної поведінки соціальної роботи дозволить усвідомлювати межі професійної практики та те, що може вважатися непрофесійною поведінкою з точки зору етичного кодексу. Чільне місце в освітніх стандартах, зокрема розділі «Професія», посідають положення, що стосуються прав людини, соціальної, економічної та екологічної справедливості, що є фундаментальними стовпами і лежать в основі теорії, політики та практики соціальної роботи. У цьому аспекті важливою є підготовка студентів до вміння застосовувати принципи прав людини задля виявлення можливостей для підтримки розвитку на низовому рівні та спільної участі громади для досягнення цілей соціального розвитку; використання можливостей для обміну знаннями, досвідом та ідеями з колегами з усього світу для підтримки розвитку освіти соціальної роботи, вільної від колоніальних впливів.

Враховуючи зміст *Глобальних стандартів освіти та професійної підготовки в галузі соціальної роботи* важливо визначити, яка їх роль у системі професійної підготовки соціальних працівників у вітчизняній освітній практиці. Так, зокрема, поняття соціальної роботи є досі не врегульованим на законодавчому рівні, відповідне його трактування може здійснюватися з урахуванням особистих вподобань дослідників у цій сфері, що унеможлиблює процес стандартизації розуміння глобальної мети та загального змісту фаху. Ситуація щодо відсутності єдиного підходу до розуміння соціальної роботи ще ускладнюється і тим, що в Україні фактично відсутні професійні організації у цій сфері, які б мали вагомий вплив на розвиток та удосконалення теорії та практики галузі.

Позитивним впливом *Глобальних стандартів освіти та професійної підготовки в галузі соціальної роботи* можна визначити прийняття на загальнодержавному рівні у 2019 році Державного стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказ МОН України від 24.04.2019 № 557), Державного стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (Наказ МОН України від 24.04.2019 № 557), а у 2020 році Професійного стандарту «Фахівець із соціальної роботи» (наказ МРЕТСГ України від 20.06.2020 р. № 1179). Зміст яких частково відбиває основні положення Глобальних стандартів, однак відсутні прямі докази кореляції взаємозалежності прийняття документів, що є наслідком відсутності регулюючих органів у сфері освітньої практики соціальної роботи та професійних асоціацій, зацікавлених здолати «напівфаховий статус» допоміжної професії та створити передумови для якісної освіти задля розвитку фаху відповідно до загальноосвітніх тенденцій.

Висновки. Отже, враховуючи взятий нашою країною курс на євроінтеграцію, важливим є інтернаціоналізація та співставлення змісту міжнародних та державних стандартів у сфері професійної підготовки соціальних працівників, що передбачає унормування загальних правил організації освітньої практики та встановлення сумірності змісту й вимог. А також, розвиток державних органів та професійних асоціацій галузі задля регулювання стандартів фаху.

Література

1. Семигіна Т.В. Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників як ідеалістичне бачення розвитку освіти із соціальної роботи. *Репрезентація освітніх досягнень, мас медіа та роль філології у сучасній системі наук*. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. С. 75-84.
<https://doi.org/10.36074/rodmmrfssn.ed-1.07>

2. Global Definition of Social Work. [Electronic resource] : official website / *International Federation of Social Work*. 2021. Regime of access: